

Årets
julklapp

Det har varit ett omtumlande år för Peter Ferm. Plötsligt blev det ett enormt sug efter en äkta Kalmartrissa.

Jojospecialisten Tage Gustavsson visar sina trick för en beundrande skara killar på S:t Görans ungdomsgård i Stockholm 1951.

Nu är TRISSAN i luften igen!

Plötsligt är det inne att joja igen. Det är 20 år sen sist. Och i lilla Påryd snurrar jojosvarven på högvarv. Där tillverkas Kalmartrissan, en jojo av bokträ, svarvad i ett stycke. Så som en riktig jojo ska vara.

Text: SVEN MAGNUSSON
Bild: MATS SAMUELSSON

Svarven drivs av remmar från taket, doften av tomteverkstad och färskt trä är stark. Ingvar Johansson lägger trästavarna på plats, maskinen kappar och svarvar snabbt en trissa med en djup skåra i mitten.

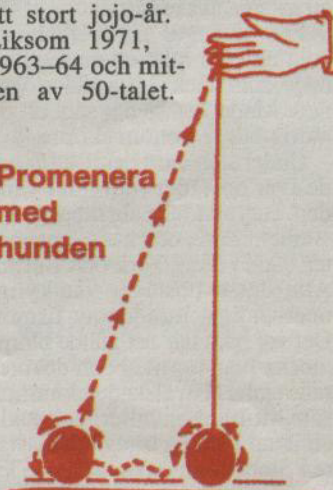
Jojon är klar att lackas och få sitt snöre. Den lilla leksaken som slogs ut av elektronik och TV-spel håller nu på att revansch. Den rullar tillbaka som en jojo alltid gjort.

– Det är 20 år sedan sist, berättar Kjell Axelsson, som varit med om att tillverka trissan sedan 1951 i lilla Påryd utanför Kalmar. Europas enda tillverkare av jojoar.

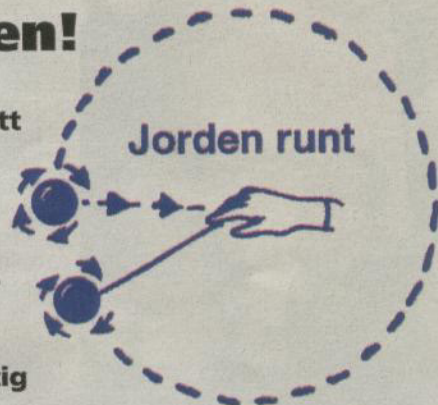
Normalt tillverkas 100 000–200 000 stycken varje år. Men under 1999 räknar man med att sälja 4–5 miljoner.

Förr brukade den lilla träleksaken komma tillbaka vart sjunde år. 1978 var alltså ett stort jojo-år. Liksom 1971, 1963–64 och mitten av 50-talet.

Promenera
med
hunden

Jorden runt

Då fylldes skolgårdarna av barn som jojode, och på många håll ordnades tävlingar i jojandets konst.

Men nu har flera ungdomsskolor vuxit upp utan att lära sig den ädla konsten att få den runda trissan att snurra jorden runt spinnande runt sin egen axel, vandra längs golvet som en promenad med hunden, göra klockan eller loopen.

Satte i halsen...

Peter Ferm, marknadschef i Påryd, märkte en uppgång redan i januari 1998. Och han satte så när hotellkaffet i halsen när han för några månader sedan satt i lobbyn till ett hotell i Portugal. En TV visade via satellit BBC World i ett hörn. Plötsligt visades ett inslag om årets julklapp – jojon från Sverige med en bild på Kalmartrissan.

– Sedan var det i gång, säger han. TT ringde, TV har gjort inslag, efterfrågan kommer från alla håll.

Sedan 1932 har företaget tillverkat 30 miljoner jojoer i fabriken som har anor från 1890-talet. Den stora produkten är egentligen whisky- och konjakkorkor av trä.

– Men vi är stolta över vår jojo, säger Kjell Axelsson.

Traditionen att joja, eller spela jojo som man säger i branschen, finns i Europa, Kanada och USA, där man fortfarande anordnar tävlingar med ansevärd penningpriser.

Det finns varianter med kulager och fjädrar och till och med lyse. Men för verkliga jojo-konstnärer finns bara den svarvade trissan av bokträ. Allt annat är fusk.

Det krävs ett kunnande för att kunna spinna en äkta träjojo.